

Шапенко Л.О., старший викладач,
Бузун О.О., студентка магістратури,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

САМООРГАНІЗАЦІЙНА ЗДАТНІСТЬ ПРАВОВОЇ ІДЕОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: СУТНІСТЬ ТА СТАНОВЛЕННЯ

Самоорганізація населення має різні причини виникнення, що обумовлені як національними, так і релігійними питаннями, що поєднанні із загальнолюдськими цінностями, потребами людей та всього суспільства в цілому. Врегулювання будь-яких із цих компонентів досягається тоді, коли дана самоорганізація впорядкована та структурована. Соціальну самоорганізацію слід розглядати як два види: суспільну та регіональну. Суспільна самоорганізація виникає як спроможність утвердити нормативний соціальний порядок, забезпечити функціонування суспільства в єдності його основних функцій. На рівні регіону її можна розглядати як комунікацію низки паралельних систем, а саме територіальних громад різних рівнів: регіональних, обласних, районних, міський, сільських тощо.

Відповідно до Конституції України місцеве самоврядування є одним із елементів конституційного ладу, що гарантує організаційну відокремленість місцевого самоврядування, його органів в системі управління як суспільством, так і державою. Територіальні громади здійснюють право місцевого самоврядування шляхом прямого волевиявлення, а також через виборні та інші органи місцевого самоврядування [1]. Крім того, дане поняття регулюється також Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» та насамперед територіальне громадське самоврядування означає самоорганізацію громадян за місцем їхнього проживання на частині території самоврядного утворення. Це можуть бути подвір'я, вулиці, квартали, райони, мікрорайони, що самостійно і під свою відповідальність здійснюють ініціативу з питань місцевого значення [2].

Одним із основних завдань політичного реформування українського суспільства є, як відомо, децентралізація влади, розмежування повноважень центру і регіонів, утвердження органів місцевого самоврядування, місцевих громад як самодостатніх і повноправних. Певну гостроту зазначеній проблемі додає та обставина, що існуючі зразки систем локальної організації й самоорганізації, зокрема західні, не можуть бути механічно застосовані до України, зважаючи на історичні особливості процесу становлення місцевого самоврядування в Україні.

Звернення до соціального досвіду східнослов'янських племен свідчить, що ще в далекій давнині, у полях функціонували територіальні

сусідські общини, де суспільні відносини базувалися на основі звичаєвого права аж до середини XIV ст.

Розпочинаючи з середини XIV ст. у розвитку місцевого самоврядування на українських землях спостерігаються дві тенденції. Перша з них характеризується європеїзацією місцевого життя в українських містах на основі, зокрема, магдебурзького права, тоді як друга пов'язана із розвитком військово-демократичного ладу, що зародився в середовищі українського козацтва та знайшов своє подальше втілення в Запорізькій Січі та Гетьманщині.

Наступний етап розвитку засад самоврядування (друга половина XVII ст. – початок XX ст.) характеризується його русифікацією на тій частині території сучасної України, яка входила до складу Російської імперії.

Четвертий етап утвердження самоврядування пов'язується зі спробами розбудови незалежної української держави в XX столітті, наслідком яких стали події, розпочинаючи з проголошення в листопаді 1917 року Української Народної Республіки і до ухвалення Верховною Радою УРСР Декларації про державний суверенітет України [3, с. 91].

Зі здобуттям України незалежності можна вести мову про п'ятий період розвитку місцевого самоврядування в Україні.

Нині існує багато проблем з невизначеністю повноважень територіальних і місцевих громад; незавершеністю процесу розподілу повноважень між Центром і регіонами; відсутністю чіткого розмежування повноважень виконавчих органів місцевого самоврядування та державних адміністрацій; необхідність формування нового формату адміністративно-територіального устрою, який має виходити з потреб соціально-економічного та регіонального розвитку, сприяючи тим самим адекватному використанню потенціалу територіальних громад.

Проте є і позитивні зміни, а саме у Верховній Раді України зареєстрований законопроект Закону «Про засади адміністративно-територіального устрою України», що розроблений Міністерством розвитку громад та територій України. Урядовий законопроект є одним із пакетів нормативно-правових актів децентралізації. Він визначає основні засади адміністративно-територіального устрою України, порядок утворення, ліквідації, встановлення і зміни меж адміністративних-територіальних одиниць та населених пунктів. Прийняття такого Закону надасть змогу країні вирішити низку вищезазначених проблем [4].

Таким чином, будучи вищою формою осягнення правової дійсності, правова ідеологія утверджує уніфікований, стандартизований підхід до оцінки стану та перспектив функціонування правової дійсності, в основі якого – правові норми. Самоврядування є засобом «підпорядкування» системи колективній волі, яка полягає в самостійному виробленні рішень усіма елементами системи та їх реалізації. Соціальна самоорганізація

передбачає безпосередні дії соціальних суб'єктів щодо створення соціальних умов, за яких можуть бути реалізовані їхні власні інтереси.

Література

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення – 22.01.2020).

2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення – 22.01.2020).

3. Коваленко А.А. Теорія і практика місцевого самоврядування в Україні: монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. 421 с.

4. В Україні визначають порядок і процедури вирішення питань адмінтерустрою. *Міністерство розвитку громад та територій України* : веб-сайт. URL: <http://www.minregion.gov.ua/press/news/v-ukrayini-viznachat-poryadok-i-protseduri-virishennya-pitan-adminterustroyu/> (дата звернення – 22.01.2020).